

MEDIA & GEREEDSCHAPPEN

Vine-houtskool en willow-houtskool

Ik gebruik vine- en willow-houtskool voor mijn portretten vanwege de clair-obscur-techniek. Die term komt van het Italiaanse *chiaroscuro* en betekent licht (*chiaro*) en donker (*oscuro*). De techniek wordt gebruikt om ruimtelijkheid in tekeningen te vergroten door vloeiende, subtiële overgangen tussen de tonen.

Tekenaars gebruiken vine- en willow-houtskool, die worden gemaakt door takken te verbranden in een oven. De takjes houtskool zijn kwetsbaar en breken gemakkelijk. Ze zijn verkrijgbaar in verschillende lengtes, diktes en dichtheden of graden hardheid. Ze produceren lijnen in allerlei tonen, van heel licht tot intens donker, wat ze geschikt maakt voor de clair-obscurtechniek.

Willow-houtskool is zwart, vine is donkergrijs. Vine-houtskool is licht en gemakkelijk te verwijderen en daarom favoriet bij veel kunstenaars voor schetsen en voorbereidend werk, maar is minder geschikt voor gedetailleerd werk omdat hij de neiging heeft te vervagen. Donkerder tonen zijn mogelijk door willow-houtskool over vine aan te brengen. Vine-houtskool kan ook met andere soorten houtskool worden gecombineerd, zoals geperste houtskool.

Waarschuwing

Zowel tussen- als eindfixatief is giftig. Gebruik ze alleen buiten.

Van links naar rechts:
willow-houtskool, vine-houtskool,
kneedgum en spuitbus fixatief

Kneedgum

Als ik met vine- en willow-houtskool werk, gebruik ik kneedgum om lijnen te verwijderen of lichter te maken.

Kneedgum is gemakkelijk te vormen en daarom heel geschikt om vormen te definiëren, lijnen te verfijnen en highlights te creëren.

Andere handige gereedschappen voor subtractie en manipulatie van tonen zijn gumpennen en gumstiften, extra zachte gummen, radeermesjes en -borstels. Met de fijne punt van gumpennen heb je meer controle bij het aanpassen van details.

Fixatieven

Niet gefixeerde houtskooltekeningen zijn zeer kwetsbaar: de kleinste beweging of aanraking kan vlekken veroorzaken, de intensiteit van tonen verminderen en highlights vertroebelen. Fixatief beschermt tegen vlekken, maakt extra lagen met een nieuw medium mogelijk doordat het als 'lijm' werkt en voorkomt dat fijne vlakken verloren gaan.

Gebruik tijdens het tekenen een tussenfixatief. Wees je er wel van bewust dat fixatief het uiterlijk van een houtskooltekening iets zal veranderen, doordat de tonen

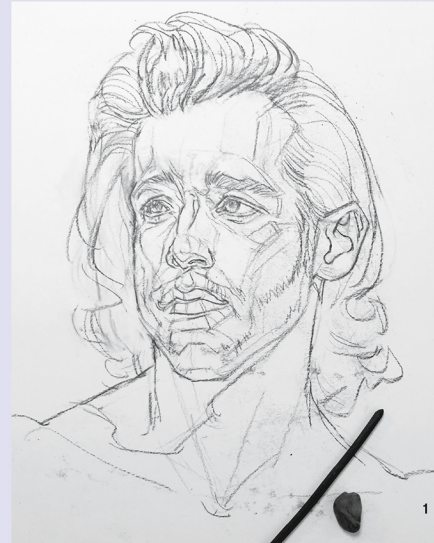
wat donkerder worden en doordat houtskooldeeltjes door een dikke laag fixatief op het papier gaan zweven, wat details kan beïnvloeden.

Het aantal lagen fixatief dat je kunt gebruiken is afhankelijk van het aantal houtskoollagen in een tekening. Drie tot vijf lagen zijn meestal voldoende.

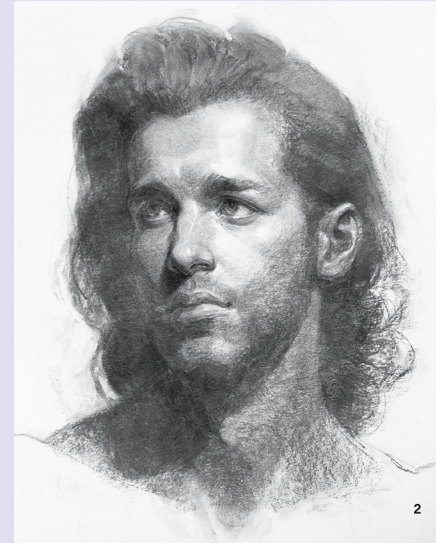
Gebruik als laatste een laag eindfixatief met een matte glans.

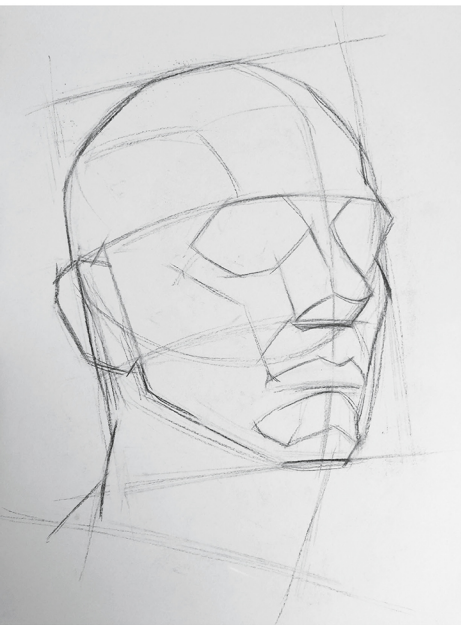
WERKEN MET VINE- EN WILLOW-HOUTSKOOL

1 | Breek een takje houtskool in stukjes van 2,5 cm. Houd zo'n stukje vast tussen je duim en de eerste twee vingers en teken met de brede kant, niet met de punt, zodat je streken heel licht worden. Als je houtskool vasthoudt zoals een pen, krijg je een hoek die een harde strek produceert en dat wil je niet. Toon is het belangrijkste element in mijn portretten en lijnen gebruik ik zo min mogelijk, meestal alleen samen met vlakken om randen en details te verhelderen.

2 | Oefen het veranderen van je streken van toon naar harde lijn en dan van harde lijn naar toon. Oefen daarbij lichte druk uit alsof je het papier liefkoost, zodat je je vinger gebruikt om de houtskool in het papier te laten opgaan.

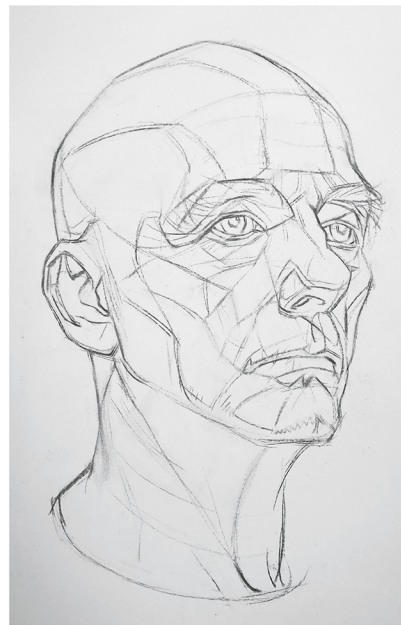

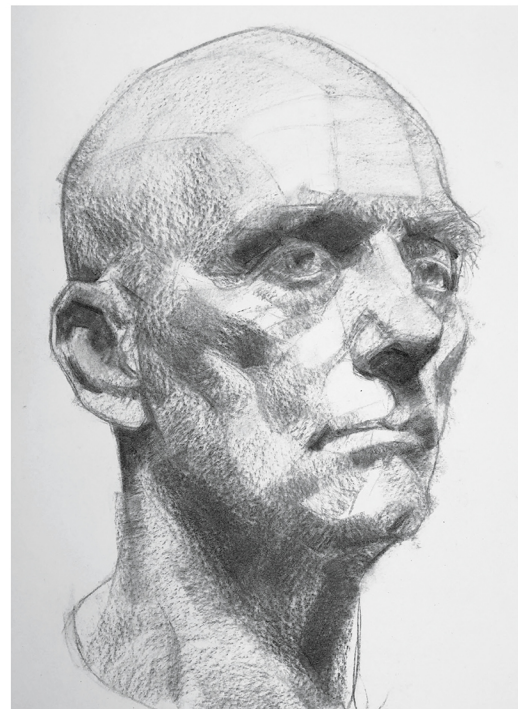
4 | Teken de vorm van het oor. Dat loopt van de wenkbrauw tot de onderkant van de neus. Ga door met het met rechte lijnen indelen van de vlakken voor het voorhoofd, de jukbeenderen, de neus en de kin.

5 | Richt je bij het verfijnen van het gezicht op het verkennen van de onderlinge verhoudingen en relaties van de vlakken. Voeg nog geen details toe zoals de pupillen en neusgaten.

6 | Blijf lijnen gebruiken om gebieden van schaduw en raakvlakken ervan aan te geven, zoals de voorkant, zijkanten en helling van het voorhoofd en de voorkant, vleugels en basis van de neus. Teken bij benadering de vorm en positie van de wenkbrauwboog, de jukbeenderen, de slaap, de kin en de kaak.

7 | Ga verder met de brede kant van de vine-houtskool en begin met het invullen van de tonen die structuur geven aan het hoofd. Denk eraan dat alle objecten lichte, midden- en donkere tonen hebben als er licht op valt. Dat geldt voor alle afzonderlijke gezichtsdelen. Arceer de volledige schaduwkant van de neus en ga door met de donkere schaduw van het jukbeen en andere delen. Als je wilt, kun je de texturen verminderen door het oppervlak te doezelen met je vinger of een doezelaar.

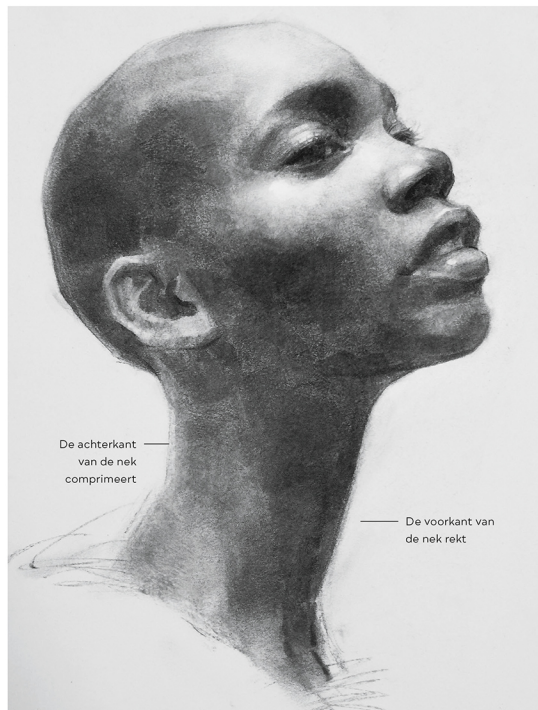
5

PORTRETTE
TOT LEVEN
BRENGEN

VOORBIJ DE BASISPOSES: CONTRAPPOSTO VAN HOOFD & NEK

De positie van het hoofd en de nek bepalen de houding van het portret en zeggen iets over de emotie van het model. Kijk behalve naar de hoek van het hoofd ook naar het rekken en samendrukken in de nek. Het

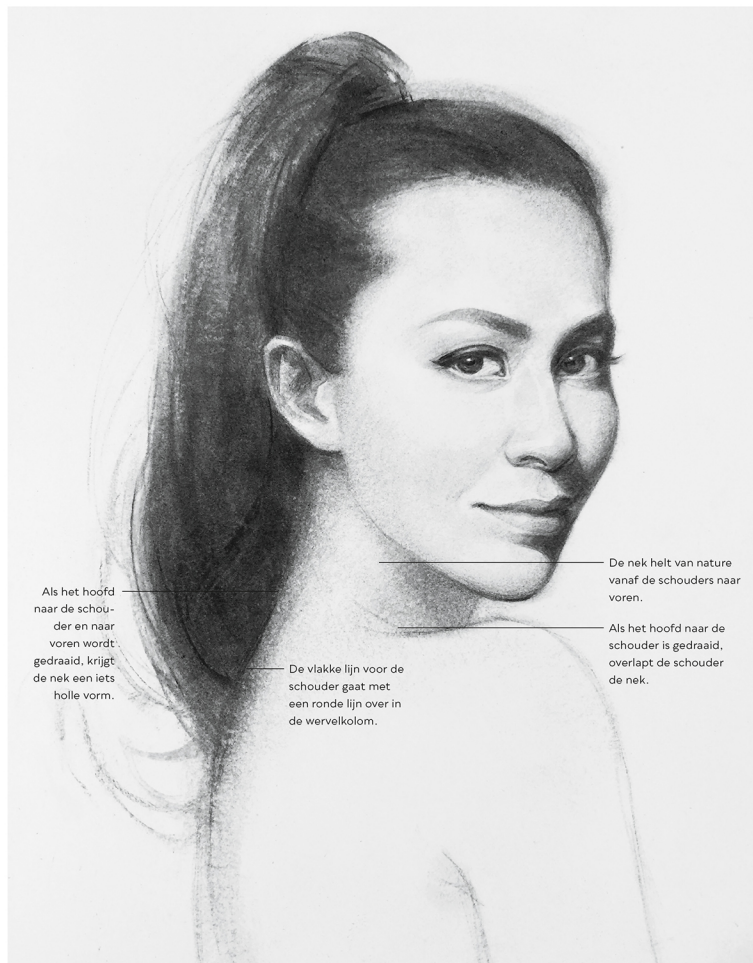
woord *contrapposto* beschrijft het draaien van de torso. Als een persoon zijn lichaam draait, wordt er gerekt en samengedrukt, zoals hier bij de nek. Train je brein om contrapposto en het effect ervan op de nek te herkennen.

De achterkant
van de nek
comprimeert

De voorkant van
de nek rekt

◀ Het model steekt
haar hoofd omhoog
en naar voren, wat
een hooghartige
bevalligheid van
de nek uitdrukt.

Als het hoofd
naar de schou-
der en naar
voren wordt
gedraaid, krijgt
de nek een iets
holle vorm.

De vlakke lijn voor de
schouder gaat met
een ronde lijn over in
de wervelkolom.

De nek helt van nature
vanaf de schouders naar
voren.

Als het hoofd naar de
schouder is gedraaid,
overlapt de schouder
de nek.

◀ Dit is een van mijn favoriete poses: het model kijkt met zachte, dromerige ogen
over haar schouder naar achteren, naar de beschouwer.